

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anja Žagar

Socialno starševstvo – primer rejništva

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Anja Žagar

Mentorica:izr. prof. dr. Alenka Švab

Socialno starševstvo – primer rejništva

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

*Vez, ki povezuje tvojo resnično družino, ni
iz krvi, ampak iz medsebojnega spoštovanja
in radosti nad življenjem drugega.*

Richard Bach

SOCIALNO STARŠEVSTVO – PRIMER REJNIŠTVA

Zaradi sprememb v vsakdanjem življenju ter pluralizacije družinskih oblik in družinskega življenja socialno starševstvo kot družbeni odnos, socialna kategorija in koncept, pridobiva vse večjo pozornost. Socialno starševstvo opisuje tip sorodstvenega razmerja, ki ni biološko. V praksi narašča število družinskih razmerij, ki vsebujejo prepletenost biološkega in socialnega starševstva. Najpogostejše oblike socialnega starševstva so združene ali reorganizirane družine, enostarševske družine, istospolne družine, družine, v katerih je bila uporabljena nova reproduktivna tehnologija, posvojiteljske ali adoptivne družine ter rejniške družine. Rejniška družina je družina, v kateri se izvaja rejniška dejavnost, katera je zasnovana s Zakonom o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Zakonom o izvajanju rejniške dejavnosti in Pravilniku o izvajanju rejniške dejavnosti. Rejništvo oziroma rejniška družina otroku, ki zaradi različnih razlogov ne more živeti v biološki družini, predstavlja najboljšo možnost za otrokov razvoj in odraščanje. Zelo pomembno vlogo pri izvajanju rejniške dejavnosti v Sloveniji ima Center za socialno delo, ki je odgovoren, da se vzpostavi in vzdržuje socialno delo v rejniškem sistemu.

Ključne besede: socialno starševstvo, rejništvo, socialno delo na področju rejništva.

SOCIAL PARENTHOOD – CASE OF FOSTER CARE

Because of changes in everyday life and pluralisation of family forms and life-style, social parenthood as social relation, social category and concept, is gaining large attention. Social parenthood describes form of family relationship, which is not biological. In everyday life number of familys ralationships, which contains intertwined of biological and social parenthood, increasing. The most often forms of social parenthood are re-organised families, single-parent families, same-sex families, families which use new reproductive technology, adoptive families and foster families. Foster family is a family in which foster care is executing. Foster care is conceived by Law on marriage and family relationships, Law on the implementation of foster care and on Regulation on the implementation of foster care. Foster care actually foster family presents to child, who can not live because of different reasons in biological family, best possibillity for child's progress and growing. In Slovenia center for social work considers very important role. It is responsible to establishe and maintain social work in foster system,

Key words: social parenthood, foster care, social work on area of foster care.

KAZALO

1	UVOD	6
1.1	Metodološki okvir naloge	7
2	SOCIALNO STARŠEVSTVO	8
3	OBLIKE SOCIALNEGA STARŠEVSTVA	9
3.1	Združene ali reorganizirane družine	10
3.2	Enostarševske družine	11
3.3	Istospolne družine	11
3.4	Družine, v katerih je bila za reprodukcijo uporabljena medicinska reproduktivna tehnologija (OBMP – oploditev z biomedicinsko pomočjo)	13
3.5	Posvojiteljske ali adoptivne družine	13
3.6	Rejniške družine	14
3.6.1	Primer mladostnika v rejniški družini	15
4	REJNIŠTVO	16
4.1	Zakonska podlaga rejništva	18
4.2	Pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost	20
4.3	Postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti	20
4.4	Pogoji in postopek za izvajanje rejniške dejavnosti kot poklic	22
4.5	Normativi za izvajanje rejniške dejavnosti	23
4.6	Dolžnosti rejnika	24
4.7	Rejnina	24
4.8	Evidence in varstvo osebnih podatkov	25
5	SOCIALNO DELO NA PODROČJU REJNIŠTVA	26
5.1	Naloge centrov za socialno delo pri izvajanju rejniške dejavnosti	28
5.1.1	Naloge pri izboru kandidatov za izvajanje rejniške dejavnosti	28
5.1.2	Naloge pri izvajanju rejništva	28
6	SKLEP	31
7	LITERATURA	33
	Priloga A: Vprašalnik za socialno delavko	35
	Priloga B: Vloga za pridobitev dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti	36
	Priloga C: Predlog za zvišanje plačila dela	37

1 UVOD

Globalno gledano družina ni bila nikoli nekaj homogenega. Angleški antropolog Jack Goody poudarja, da so povsod soobstajale različne oblike družin, nekatere velike razširjene, druge pa manjše in podobne današnjim jedrnim družinam. Analiza družin, ki jo je napravil, zavrača linearno gledanje na družinske oblike, in sicer zavrača tezo, da naj bi ljudje najprej živeli v velikih večgeneracijskih družinah, nato pa naj bi industrializacija in modernizacija prinesli spremembo k jedrnim družinam. Nasprotno, njegovo prepričanje temelji na tem, da moramo družine videti v njihovi raznoličnosti že od samega začetka po različnih delih sveta (Goody v Zaviršek 2008, 7).

Temelj današnje družinske politike v Sloveniji je Resolucija o temeljih oblikovanja družinske politike v Republiki Sloveniji (1993). Resolucija izpostavlja pluralnost družinskih oblik, vendar je, kot navaja A. Švab (2006, 47), »zastavljena na način, ki implicitno (še vedno) daje prednost enemu samemu družinskemu modelu, in sicer moderni nuklearni družini.« Vendar v naši družbi so vse številčnejši pojavi socialnih povezav in starševstva, ki niso utemeljeni na krvi in genih. Kot pa pravi D. Zaviršek (2009, 4) »je za nekatere krvna zveza merilo kvalitete samega starševstva.« Torej, odrasli in otroci, ki med seboj niso biološko povezani, naj praviloma ne bi bili v razmerju starši – otroci. Vendar, kot še dodaja (Zaviršek 2009, 4), temu nasprotuje vsakdanja praksa, ki nakazuje, da so v porastu družinska razmerja, ki vsebujejo prepletenost biološkega in socialnega starševstva. Pojem socialnih staršev je nasprotje bioloških staršev. S tem poudarimo, da ne temeljijo vsa starševstva na bioloških povezavah, saj pri socialnem starševstvu otroke in odrasle ne zaznamujejo t. i. krvne zveze. Oblike socialnega starševstva najpogosteje najdemo pod imeni reorganizirane ali združene družine, enostarševske družine, istospolne družine, družine, v katerih je bila za reprodukcijo uporabljena medicinska reproduktivna tehnologija, posvojiteljske ali adoptivne družine ter rejniške družine.

V diplomski nalogi se v prvem delu osredotočim na pluralizacijo družinskih oblik in družinskega življenja, in sicer predstavim socialno starševstvo kot družben odnos, ki je v vsakdanjem življenju deležen vse večje pozornosti. Pri spremembah družinskega življenja gre predvsem za preučevanje odmika od ideološkega vzorca jedrne družine. V nadaljevanju navedem in opišem glavne oblike socialnega starševstva, ki jih je v današnji družbi vse več. V drugem delu diplomske naloge pa se osredotočim na eno izmed oblik socialnega

starševstva, in sicer na rejništvo. Nedvomno je za otroke, ki zaradi različnih razlogov ne morejo živeti z biološkimi starši, najprimernejša namestitev v rejniško družino, saj s tem otrok pridobi pomembno življenjsko izkušnjo, ki mu bo v oporo v nadaljnjem življenju. Rejniška družina prispeva k temu, da otrok pridobi zaupanje, spoštovanje, ljubezen, nadomesti pomanjkanje ter dobi nove moči za življenje. V tem delu zajamem zakonsko podlago, ki obsega področje rejništva in vzporedno vključim analizo intervjuja s socialno delavko s področja rejništva s Centra za socialno delo Šiška. To navežem na naslednje poglavje, ki zajema vlogo in pomen socialnega dela na področju rejništva, in sicer naloge socialnega delavca pri izvajanju rejniške dejavnosti.

1.1 Metodološki okvir naloge

Za diplomsko nalogo sem si izbrala naslov Socialno starševstvo – primer rejništva. Osredotočim se na eno izmed oblik socialnega starševstva, rejništvo, ter vlogo in pomen socialnega dela na področju rejništva.

Teze, ki jih skušam v diplomski nalogi potrditi ali ovreči:

- Jedrna družina ni več samoumevna oblika družinskega življenja.
- Socialno starševstvo je vse pogostejši fenomen.
- Rejništvo kot najprimernejša namestitev otroka, ki zaradi različnih razlogov ne more živeti v biološki družini, v rejniško družino.
- Delo socialnega delavca ima na področju rejništva najpomembnejšo vlogo in pomen, saj morajo socialni delavci skrbno, odgovorno ter zanesljivo izpeljati postopke, ki zadevajo izvajanje rejniške dejavnosti.

Metode preučevanja:

Pri izdelavi diplomske naloge sem uporabila različne raziskovalne metode. Najprej sem izbrala sekundarne vire o izbrani temi, ki jim sledi analiza in interpretacija sekundarnih virov (knjižnih in spletnih virov). Kot dodatni vir sem uporabila tudi informacije iz pol strukturiranega intervjuja, ki sem ga opravila s socialno delavko.

2 SOCIALNO STARŠEVSTVO

S terminom družina se pojavljajo številne težave, ki so posledica predvsem reorganizacije in pluralizacije družinskih oblik. Tradicionalno najbolj razširjena jedrna družina (zakonski par z enim ali več otroki) dandanes ni več tako samoumevna oblika družinskega življenja, saj je prisoten trend zmanjševanja števila jedrnih družin in naraščanja števila »alternativnih« družinskih oblik življenja. A. Švab (2001) pravi, da danes ni več mogoče postaviti enoznačno definicijo sodobne družine, danes potrebujemo vedenje o pluralnosti družinskih oblik in o nasprotjih v družinskem življenju, ki jih raziskuje sociologija. Kot pravi T. Rener (1995, 15), osnovni razvojni trendi spreminjanja družin v Evropi in v Sloveniji nakazujejo na značilnosti intenzivne pluralizacije družinskih oblik in družinskih stilov. In ravno to spreminjanje družinskega življenja povzroča med drugim tudi pluralizacijo družinskih oblik, ki, kot pravi A. Švab (2001, 80), »pomeni soobstoj različnih oblik in načinov družinskega življenja glede na odločitev posameznikov. Pri tem ni pomembno, ali je način družinskega življenja produkt lastnih (npr. stilskih) preferenc ali pa vsiljen z določenimi dogodki ali razmerami (npr. razveze, enostarševske družine itn.).« Zato je danes potrebno konkretnije kot o »družini« govoriti v množini o »družinah«. Omejenost družine oziroma družbena zaprtost dovoljuje posameznikom v družini dobršno mero samostojnosti pri ustvarjanju in spreminjanju družinske realnosti, kar pomeni, da družina ni zgolj institucija, ki se spreminja le z zunanjimi vplivi (Švab 2001, 55).

Definicija OZN pravi takole (Rener 2006, 16): »Družino predstavljajo vsaj en (odrasel) človek ali skupina ljudi, ki skrbi za otroka/-e in je kot taka (torej kot družina) prepoznana v zakonodajah ali v običajih držav članic.«

V Sloveniji bi po OZN tipologiji glede na družinske življenjske aranžmaje razlikovali med (Rener 2006, 17):

1. jedrnimi družinami – kamor bi uvrstili dvostarševske, enostarševske in reorganizirane družine in
2. razširjenimi družinami – kamor bi uvrstili klasične razširjene družine in razpršene razširjene družine.

V sklopu pluralizacije družinskih oblik in družinskega življenja izpostavljam socialno starševstvo kot eno izmed alternativnih oblik družine oziroma starševstva. Kot pravi D.

Zaviršek (2009, 4), je socialno starševstvo družbeni odnos, socialna kategorija in koncept, ki zaradi sprememb v vsakdanjem življenju ljudi pridobiva vse večjo znanstveno pozornost. Socialno starševstvo je razumljeno kot odnos med odraslimi in otroki. Ta odnos ne temelji na gensko-biološki povezavi. Odrasli in otrok vzpostavita skozi daljše časovno obdobje tesno in varno čustveno vez. Odrasli prevzame ekonomsko skrb ter spremlja otroka v daljšem vsakodnevnem odraščanju (Zaviršek 2008, 12). Socialno starševstvo torej definiramo (Zaviršek 2008, 12) »kot socialni odnos in obenem kot socialno situacijo, v kateri v družinski skupnosti ali gospodinjstvu ena ali več odraslih oseb z otrokom/otroki niso biološko povezane, so pa v tesnem čustvenem razmerju, kar pomeni, da opravljajo vsakodnevne starševske funkcije v daljšem časovnem obdobju (ekonomske, socialne, vzgojne, čustvene).« Odrasli se dojemajo kot starši otroka in obratno, otroci odrasle dojemajo kot svoje starše in kot »pomembne druge«, ne glede na to, ali jih tako definira tudi zakonodaja.

Pomembno je omeniti tudi socialno sorodstvo, saj je socialno starševstvo del socialnega sorodstva. Med tem ko socialno sorodstvo ni nujno tudi socialno starševstvo (Zaviršek 2008, 12). »Med socialnimi starši, ki tvorijo najpogosteje tudi socialno sorodstvo, najdemo najpogosteje naslednje osebe: dedek in babica; partner ali partnerka enega izmed bioloških staršev, s katerim otrok ne deli skupnega genskega materiala; sorodstvena skupina enega izmed staršev, s katerim otrok ne deli skupnega genskega materiala« (Zaviršek 2008, 12). Skratka, socialno sorodstvo temelji na razmerju med ljudmi, ki ni osnovano niti na gensko-biološki povezavi niti na formalno priznani zunajzakonski zvezi. V ožjem pomenu socialno sorodstvo lahko pomeni, da med vsemi posamezniki in posameznicami v skupini sorodnikov gensko-biološko razmerje ne obstaja, saj sorodstveno skupino sestavljajo tudi tisti, katerih odnos temelji le na socialnem odnosu. Ta odnos zaznamuje predvsem bližina, naklonjenost, medsebojna skrb ter občutek pripadnosti (Zaviršek 2008, 11). »Socialno sorodstvo temelji na osebni izbiri in samodefinciji, namesto na znanih pogodbenih razmerjih, ki so trenutno na voljo« (Zaviršek 2008, 11).

3 OBLIKE SOCIALNEGA STARŠEVSTVA

V končnem poročilu o opravljenem raziskovalnem projektu z naslovom Socialno starševstvo kot ključni vidik sodobnih družinskih politik (Zaviršek 2008, 12) sta kot najbolj znani obliki socialnega starševstva navedeni posvojitev ter starševstvo, ki nastane, ko eden izmed bioloških staršev sklene intimen odnos z drugim odraslim, ki prevzame tudi identiteto starša,

in ne le partnerja odrasle osebe. Avtorice/ji poročila tudi navajajo, da je v obeh omenjenih primerih v večini zahodnih držav socialno starševstvo formalno-pravno potrjeno. Kot zanimivejše oblike socialnega starševstva pa navajajo tiste oblike, ki nimajo formalnega statusa in ki tako kot socialno sorodstvo temeljijo na posameznikovi samodefinciji in razširjajo koncept starševstva kot razmerja, ki ga uokvirja formalno sklenjena partnerska skupnost (Zaviršek 2008, 12).

Kot je bilo že omenjeno, osnovni razvojni trendi spreminjanja družin v Evropi in v Sloveniji nakazujejo na značilnosti intenzivne pluralizacije družinskih oblik in družinskih stilov. Tako lahko poleg posvojitvev ter starševstva, ki nastane, ko eden izmed bioloških staršev sklene intimen odnos z drugim odraslim, ki prevzame tudi identiteto starša, in ne le partnerja odrasle osebe, torej reorganizirane družine, navajam še nekaj drugih pogostih oblik socialnega starševstva, in sicer še: enostarševske družine, istospolne družine, družine, v katerih je bila za reprodukcijo uporabljena medicinska reproduktivna tehnologija (OBMP – oploditev z biomedicinsko pomočjo), posvojiteljske ali adoptivne ter rejniške družine.

Vse sodobne raziskave poudarjajo, da je dobro in pomembno, da so ne-biološki/socialni starši čim bolj vključeni v vzgojo in skrb in da otroci nimajo več problemov, ko živijo v takšnih družinah. Za sebe najdejo najrazličnejše kreativne odgovore na to, kako nove starše poimenujejo in kako se znajdejo v novi sorodstveni mreži. Da pa jim je to olajšano, pa so pomembne številne pozitivne družbene podobe o socialnem starševstvu kot enakovredni obliki starševstva v odnosu do biološkega (Zaviršek 2008, 34).

V nadaljevanju predstavljam oblike družin, ki temeljijo na socialnem starševstvu.

3.1 Združene ali reorganizirane družine

Združene družine so (Brown v Rener 2006, 17) »ponovno vzpostavljene družine oziroma družine, v katerih je vsaj eden od staršev socialni, ne pa tudi biološki starš.« Po besedah T. Rener (2006, 66) je razveza oziroma prekinitvev partnerskega razmerja postala običajen del družinskega poteka. Tem razvezam, še posebej, če se zgodijo zgodaj življenjskem poteku, v veliki večini sledi reorganiziranje družin. Večina otrok tako doživi ponovno poroko vsaj enega od staršev. Kot pravi D. Zaviršek (2008, 35), reorganiziranje (združenje) družin prinaša

razlikovanje med biološkimi in socialnimi starši pa tudi drugimi sorodniki. Ohranjajo se odnosi med družinskimi člani prvotne družine ter oblikujejo novi odnosi med družinskimi člani prvotne in nove družine. Meddružinske mreže se tako prepletajo na nove, nepredvidljive načine (Rener 2006, 67).

Pomembno pa je tudi omeniti, da se v združene družine pogosto preoblikujejo tudi enostarševske družine.

3.2 Enostarševske družine

Enostarševske družine so vse pogosteje zastopane med družinskimi oblikami in načini življenja. V preteklosti je enostarševske družine spremljala stigmatizacija, danes pa so legitimen ter družbeno sprejet tip družinskega življenja. Vendar je pri teh družinah zaradi izpostavljenosti revščini prisotna večja socialna ranljivost ter nevarnost socialne izključenosti (Rener 2006, 67–68). V preteklosti so bili glavni vzroki nastanka enostarševske družine, kot navaja D. Zaviršek (2008, 35), smrt partnerja oziroma moža, moževa zapustitev žene/partnerke ter spolno nasilje nad mladimi ženskami, ki so imele otroka proti svoji volji. Ti razlogi so povsem drugačni od razlogov, ki v sedanjem času privedejo do nastanka enostarševskih družin. V današnjem času enostarševske družine najpogosteje nastanejo kot posledica ločitve oziroma razpada izvenzakonske skupnosti ali razveze oziroma razpada zakonske skupnosti, vse več pa je tudi žensk, ki želijo otroke vzgajati same. Vzrok za to je vstop žensk na trg delovne sile oziroma plačanega dela ter s tem zmanjšanje ekonomske in tudi socialne odvisnosti od moških (Rener 2006, 68–69), večja enakost med spoloma, večja samostojnost žensk ter spremenjena percepcija spolnih vlog v postmodernih družbah (Zaviršek 2008, 35). Po Popisu prebivalstva 2002 enostarševske družine večinoma sestavljajo matere z otroki. Delež očetov z otroki v enostarševski družini pa počasi narašča. Na splošno pa v naši družbi število enostarševskih družin narašča in sodeč po družbenih trendih bo še naraščalo.

3.3 Istospolne družine

»Lezbične in gejevske družine se uvrščajo med tiste družinske oblike, ki jih družboslovna literatura različno poimenuje – kot netradicionalne, nekonvencionalne, alternativne oziroma izbirne družine, socialne družine in »parastarševanje« ipd.« (Švab in Urek 2006, 134).

Kot navaja D. Zaviršek (2008, 81) »družinskih razmerij, ki se oblikujejo znotraj istospolnih skupnosti staršev med otroci in starši, ki niso povezani biološko, ampak socialno, zakonodaja ne prepozna kot enakopravnih ali celo upravičenih do kakršnih koli zavezujočih odnosov (pravic in dolžnosti).« Po Zakonu o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti ostajajo pari v istospolni partnerski zvezi brez pravic na področju socialnega, zdravstvenega, pokojninskega in ostalih zavarovanj (po partnerju), pravic pa nimajo tudi na vseh ostalih področjih, vezanih na pravice svojcev v različnih pravnih in ostalih življenjskih okoliščinah, kot so na primer odvzem prostosti, smrt, procesne pravice svojcev ipd. Zakon v mnogih segmentih partnerja zavezuje z vzajemnimi dolžnostmi, kot so na primer obveznost preživljanja partnerja, dolžnost nege v primeru bolezni, ne daje pa jim pravic, ki omogočajo uresničitev teh dolžnosti (uveljavljanje partnerja kot vzdrževanega družinskega člana, pravica do odsotnosti z dela, pravica do nadomestila za nego družinskega člana itd.). Zakon podeljuje samo nekatere pravice, in sicer z 20. členom podeljuje pravice s področja stanovanjskega varstva, z 21. členom pravice v kazenskem postopku, z 22. členom pravice v pravnem in nepravdnem postopku ter s 23. členom pravice v primeru bolezni (Povzeto po Švab in Urek v Zaviršek 2008, 121).

Kot povzema D. Zaviršek (Švab in Urek v Zaviršek 2008, 121), so nevladne organizacije ob sprejetju zakona opozorile, da s tem, ko novi zakon taksativno našteva dolžnosti in nekatere pravice v istospolnem partnerstvu, nekatere pravice pa zavestno in namerno izloča, uzakonja diskriminacijo ter delu svojih državljanek in državljanov podeljuje status drugorazrednosti. Zakon uvaja diferencirano obravnavo ter tako ne ustreza temeljnemu kriterijem enakopravnega državljanstva in načela enakih možnosti.

Vidimo, da pravice in dolžnosti v istospolnih skupnostih pri nas niso pravno urejene, kar je zagotovo povezano tudi z javnimi razpravami o istospolnih partnerstvih in družinah. V večini je javnost prežeta s predsodki glede istospolnega starševstva. A. M. Sobočan (2009, 72) navaja, da so najpogostejši predsodki, ki so osnova argumentov proti legitimnosti istospolnih družin, povezani z domnevno kvarnimi vplivi na otroke, ki živijo v istospolnih skupnostih. Zanimivo pa je to, kot dodaja, da so številne študije v tujini že pokazale, da pravzaprav ni razlik med otroci, ki odraščajo v istospolni družini, in tistimi, ki odraščajo v raznospolni družini. Razlike se ne kažejo niti v otroštvu niti v mladosti niti kasneje v odrasli dobi. Različni avtorji tudi navajajo, da ni nobenih empiričnih dokazov, da bi bili geji in lezbijke slabši starši kot heteroseksualna populacija. Dodajajo še, da je najpogostejša razlika med

istospolnimi in raznospolnimi starši enakovrednejša delitev dela in starševskih obveznosti (Zaviršek 2008, 90).

3.4 Družine, v katerih je bila za reprodukcijo uporabljena medicinska reproduktivna tehnologija (OBMP – oploditev z biomedicinsko pomočjo)

Neplodnost je problem vse več ljudi po svetu. Zaviršek (2008, 106) navaja, da podatki Društva Živa – informiranje, preprečevanje ter zdravljenje neplodnosti za Slovenijo kažejo, da ima težave z neplodnostjo vsak peti par. Kot vplive navaja okoljske vplive, gene, pataloške vplive ter vedenjske vplive. K vedenjskim vplivom sodi odlašanje s prvim rojstvom. V primeru ko vzrok za neplodnost ni odkrit oziroma ni ozdravljiv, je naslednja možnost oploditev z biomedicinsko pomočjo. Kot navaja Š. Urh (2009, 111), se je prvo rojstvo s pomočjo darovane sperme zgodilo že v 19. stoletju, narašča pa v zadnjih desetletjih. Zakon o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo (ZZNPOB) ureja zdravstvene ukrepe, s katerimi se ženski in moškemu pomaga pri spočetju otroka in se jima tako omogoči uresničevati svobodo odločanja o rojstvih svojih otrok. Kot navaja A. Švab (Švab v Zaviršek 2008, 107), slovenska reproduktivna politika kljub vse večji pluralizaciji družinskih oblik favorizira tradicionalne, t. j. biološke oblike starševstva. 5. člen ZZNPOB navaja, da postopek OBMP v Sloveniji omogoča oploditev le raznospolnim poročenim in izvenzakonskim parom. Do OBMP sta zakonca ali zunajzakonska partnerja upravičena tudi v primerih preprečitve prenosa hude dedne bolezni na otroka. V postopku je lahko darovana samo ženska ali moška spolna celica, obe hkrati ne smeta biti darovani. Torej, ženska lahko prejme le eno darovano spolno celico. To pomeni tudi, da mora biti vsaj eden od partnerjev biološki starš. Na ta način naj bi se ohranjala biološka povezanost staršev na otroka (Zaviršek 2008, 107).

3.5 Posvojitelske ali adoptivne družine

Kot je bilo že omenjeno, so ena izmed najbolj znanih oblik socialnega starševstva posvojitve otrok, kjer nihče od staršev ne deli istega gensko-biološkega materiala z otrokom. Socialni starši se v tem odnosu imenujejo posvojitelji ali adoptivni starši. V uporabi pa je tudi izraz nadomestni starši. Posvojitve je namenjena otrokovi koristi in je hkrati najučinkovitejši socialno-varstveni ukrep za otroke, ki nimajo možnosti odraščanja v biološki družini. Kot pravi D. Zaviršek (2008, 51), je posvojitelska družina kljub skladnostim z biološko družino

drugačna oziroma posebna, posebna pa zato, ker ni biološko osnovana. Lutter (Lutter v Zaviršek 2008, 51) navaja, »da se z izločitvijo otroka iz njegove biološke družine in s presaditvijo v neko drugo, pretrga osnovni naravni proces. Potreba človeka, da je vpet v lastno družinsko zgodovino, nujno vpliva na izoblikovanje občutka identitete in lastne vrednosti.« Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) določa pogoje za posvojitve, razmerja, ki nastanejo s posvojitvijo, in postopek za posvojitve. Slovenska zakonodaja določa dve vrsti posvojitve, in sicer popolne in enostranske posvojitve. Ko govorimo o popolni posvojitvi, to pomeni, da s posvojitvijo otroka biološkim staršem prenehajo njihove pravice in dolžnosti, otrok – posvojenec deduje po posvojiteljih. Posvojitve se ne more razvezati (Zaviršek 2008, 48). D. Zaviršek (2008, 48) tudi navaja, »da otrok v posvojiteljski družini dobi položaj naravnega otroka, z vsemi pravicami in dolžnostmi, ki jih ima v razmerju do posvojitelja in njegovih sorodnikov.« V modelu popolne posvojitve sta izoblikovana koncept zaprte posvojitve, ki temelji na anonimnosti bioloških in posvojiteljskih staršev, ter koncept odprte posvojitve, ki omogoča stike posvojenega otroka z biološkimi starši in informiranost bioloških staršev glede življenja v posvojiteljski družini (Zaviršek 2008, 48–49). O enostranski posvojitvi pa govorimo takrat, ko eden izmed zakoncev posvoji otroka drugega zakonca. Ta vrsta posvojitve je pogosta v združenih družinah (Zaviršek 2008, 48).

3.6 Rejniške družine

Po Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD) je rejniška družina družina, v kateri se izvaja rejniška dejavnost. Sestavljajo jo rejnik in vse osebe, ki živijo z rejnikom. Rejniška družina je po zakonu kot vsaka druga družina. Za otroka rejenca pa je to drugačna družina. S prihodom v rejniško družino otrok poskuša najti v njej svojo vlogo. Rejniško družino mora otrok postopno spoznati in raziskati kot družinsko skupino, saj ima vsaka družina svoje norme in pravila, vrednote, način komuniciranja, hierarhije moči itd. Vsaka rejniška družina mora v svoji družini narediti prostor za rejenca in to novo izkušnjo deliti z ostalimi družinskimi člani, saj je to nova izkušnja za vse družinske člane (Žiberna 2005, 179). Skratka, v rejniški družini veljajo družinska pravila, vloge so razdeljene med družinske člane, v družini se delijo delo in obveznosti. Pomembno je, da se pri odločanju za rejništvo vsi družinski člani pogovorijo o tem, ali so pripravljeni na sprejem tujega otroka, na spremembe v družini, ali so pripravljeni na sodelovanje s centrom za socialno delo in na sodelovanje z otrokovo matično družino. Odločitev za rejništvo sprejmejo skupaj.

Rejniška družina mora otroku zagotoviti temeljne psihološke pravice, zato je za rejnca najprimernejša tista družina, ki je otroku hkrati varna in razvidna.

3.6.1 Primer mladostnika v rejniški družini

Med opravljanjem strokovne prakse na Centru za socialno delo Ljubljana Šiška pod mentorstvom socialne delavke s področja rejništva sem imela priložnost sodelovati v individualni projektni skupini – IPS, kjer sem na primeru mladostnika, ki je bil odvzet materi ter nameščen v rejniško družino, lahko razumela pomen socialnega starševstva, v tem primeru rejniške družine. Bivanje mladostnika pri materi ni bilo v korist otroka in zanj celo ogrožajoče, zato je bil ukrep odvzema nujen. V primeru, da pride do odvzema otroka, je pomembno, da ima center za socialno delo pripravljeno rejniško družino. Tako je bila izdana začasna odločba o odvzemu otroka in namestitvi v rejniško družino. Prva ustrezna rejniška družina je rejništvo odpovedala zaradi rizičnih dejavnikov otrokove družine. Mladostnika sta nato v rejništvo sprejela zakonca, ki sta ga tudi vpisala v šolo. Ker je mladostnik vzgojno problematičen, je bil rejnikoma normativ znižan, kar pomeni, da je v tej rejniški družini samo en rejnec. Rejnika uspevata voditi družinsko dinamiko, le na začetku sta imela težave, saj se nista zavedala resnosti problematičnega vedenja mladostnika. Vendar sta se kljub temu odločila, da mladostnika sprejmeta in obdržita, saj jima to ni predstavljalo večje ovire. Zaradi intenzivnega dela z mladostnikom je rejnica koristila polovični delovni čas. To nakazuje na to, da imata rejnika voljo ter veliko željo skrbeti za mladostnika in mu po najboljših močeh nuditi urejeno življenje. Tudi skozi pogovor v individualni projektni skupini je bilo razvidno, da mladostniku življenje v tej rejniški družini koristi. Rejnika sta spontana in jasna v svojih sporočilih ter razumevajoča in odločna v odnosu do mladostnika. Glede na to, da ima mladostnik vzgojne probleme, ki se izrazito kažejo v šoli in ima zato v šoli tudi spremljevalko, se le-ti v rejniški družini ne kažejo. Rejnika znata postaviti meje ter nastopiti odločno pri sami vzgoji in odraščanju mladostnika. Nasprotno je imela biološka mati veliko težav pri vzgoji. V njeni prisotnosti ni bil vodljiv, ni upošteval mej itd. Skrb mame za otroka je bila v večini pogledih neustrezna. Otrok ji ni predstavljal prioritete. Drugače pa je sedaj v rejniški družini, kjer so mladostnikove koristi na prvem mestu. Namestitev v rejniško družino v tem primeru predstavlja najboljšo možnost za mladostnika. Socialni straši mu lahko nudijo več kot biološki starši. To pa je seveda pomembno pri njegovemu razvoju in odraščanju. Skratka, socialni starši mu omogočajo pozitivnejšo izkušnjo za njegovo prihodnost.

4 REJNIŠTVO

V nadaljevanju se osredotočim na eno izmed oblik socialnega starševstva, in sicer na rejništvo. Z zakonsko podlago ter analizo intervjuja s socialno delavko s področja rejništva predstavim dejavnost rejništva ter podam nekaj statističnih podatkov.

Rejništvo je urejeno z Zakonom o izvajanju rejniške dejavnosti (ZIRD), Zakonom o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR) ter Pravilnikom o izvajanju rejniške dejavnosti. V skladu z zakonom in pravilnikom so najpomembnejši izrazi, ki zajemajo področje rejništva, definirani tako:

Rejništvo je posebna oblika varstva in vzgoje otrok, nameščenih v rejniško družino na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja, ali drugega zakona in je namenjeno otrokom, ki začasno ne morejo prebivati v biološki družini.

Rejniška dejavnost je dejavnost rejniških družin, ki izvajajo rejništvo. Izvajanje rejniške dejavnosti je enotno za vse rejnike, če ni s tem zakonom drugače določeno.

Rejnik je oseba, ki izvaja rejniško dejavnost pod pogoji, ki jih predpisuje ta zakon in v skladu z zakonom, ki ureja družinska razmerja.

Rejniška družina je družina, v kateri se izvaja rejniška dejavnost. Sestavljajo jo rejnik in vse osebe, ki živijo z rejnikom.

Rejenec je otrok, ki se namesti v rejniško družino na podlagi odločbe o oddaji otroka v rejništvo, ki jo izda center za socialno delo glede na otrokovo stalno ali začasno prebivališča.

V **rejnino** se štejeta povračilo stroškov za oskrbo rejenca (oskrbnina) in plačilo za opravljeno delo rejnika (plačilo dela).

V skladu z Zakonom o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ter Zakonom o izvajanju rejniške dejavnosti je rejništvo posebna oblika varstva in vzgoje otrok, nameščenih v rejniško družino na podlagi zakona, ki ureja družinska razmerja, ali drugega zakona in je namenjeno otrokom, ki začasno ne morejo prebivati v biološki družini. Sistem rejništva predstavlja odgovornost države, da otroku, ki iz različnih razlogov začasno ne more živeti pri svojih starših, najde družino, v kateri bo pridobil pozitivno družinsko izkušnjo (Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije 2009a).

Skupnost centrov za socialno delo navaja, da se v rejništvo lahko vključi mladoletnika, če nima lastne družine, če iz različnih razlogov ne more živeti pri starših ali če je v okolju, v katerem živi, ogrožen njegov razvoj, lahko pa se odda v rejništvo tudi otroka s posebnimi

potrebami, ki potrebuje posebno usposabljanje. Mladoletnika odda v rejništvo center za socialno delo, lahko ga oddajo tudi sami starši. Načeloma je ukrep rejništva kratkotrajen in namenjen temu, da se sanirajo težave, zaradi katerih je v rejništvu – zato naj bi se čim prej vrnil v družino.

Do rejništva pride zaradi odvzema otroka biološkim staršem brez soglasja ali s soglasjem. Če bivanje otroka, mladostnika pri starših ali enemu od staršev ni v njegovo korist in je zanj celo ogrožajoče, je odvzem otroka, mladostnika nujen. V tem primeru se ukrep odvzema izvrši tudi brez soglasja staršev. Po odvzemu se sestavi začasno odločbo. Kasneje po ustni obravnavi pa odločba postane dokončna. Do odvzema s soglasjem staršev pa pride takrat, ko se starši strinjajo, da je najbolje za otroka, da živi v drugi družini. Ponavadi gre v tem primeru za sorodstveno rejništvo. In ko se stvari v biološki družini uredijo, se otrok ponavadi vrne iz rejniške družine nazaj v biološko družino (Čop 2009).

Lahko bi rekli, da poznamo več oblik oziroma vrst rejništva. Rejništvo je ponavadi začasno, torej gre tu za začasno rejništvo. To pomeni, da obstaja možnost, da se bo rejnec vrnil v svojo biološko družino. Trajno rejništvo pa pomeni, da možnost rejnenčeve vrnitve v biološko družino ni velika. Ponavadi se trajno rejništvo premakne v posvojitev, seveda če se biološki starši strinjajo. Poznamo pa tudi vikend rejništvo. Kar pomeni, da so otroci med tednom v domovih, zavodih med vikendi, prazniki ter počitnicami pa so pri bioloških starših. Pri vikend rejništvu se za rejnino šteje 12 dni na mesec in ne 30 dni. Naj omenim še to, da rejniki, katerih rejenci obiskujejo še vrtec imajo prednost pri sprejemu v vrtec ter tudi zastonj vrtec (Čop 2009).

Po podatkih o rejnicah in rejnikih (glej Tabelo 4.1) Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve je bilo do meseca aprila 2009 812 rejnic in rejnikov z dovoljenjem za izvajanje rejniške dejavnosti, od tega 728 rejnic in 84 rejnikov. 136 rejnic / rejnikov izvaja rejniško dejavnost kot poklic. 704 je rejnic / rejnikov, pri katerih so trenutno nameščeni otroci, 108 pa tistih, pri katerih trenutno ni nameščenih otrok. 131 je prostih mest pri rejnicah / rejnikih, ki imajo dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti. Po podatkih o rejencih (glej tabelo 4.2) je skupno število otrok v rejništvu 1180, od tega 593 deklic in 587 dečkov, 321 pa je otrok, ki so nameščeni v družine, ki izvajajo rejništvo kot sorodniki.

Tabela 4.1: Podatki o rejnicah in rejnikih (april 2009)

Rejnice in rejniki z dovoljenjem za izvajanje rejniške dejavnosti	Skupaj	812
	rejnice	728
	rejniki	84
Rejnice / rejniki, ki izvajajo rejniško dejavnost kot poklic	136	
Rejnice / rejniki, pri katerih so trenutno nameščeni otroci	704	
Rejnice / rejniki, pri katerih trenutno ni nameščenih otrok	108	
Prosta mesta pri rejnicah / rejnikih z dovoljenjem za izvajanje rejniške dejavnosti	131	

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije (2009b).

Tabela 4.2: Podatki o rejencih (april 2009)

Število otrok v rejništvu	Skupaj	1180
	deklince	593
	dečki	587
Število otrok, nameščenih v družine, ki izvajajo rejništvo kot sorodniki	321	

Vir: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije (2009b).

4.1 Zakonska podlaga rejništva

Z 2. januarjem 2003 je začel veljati novi Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti, ki sistemsko ureja izvajanje te dejavnosti in operacionalizira vsebino dela in naloge udeleženih v rejništvu. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve je zakon predlagalo Državnemu zboru v sprejem zaradi nujne ureditve področja rejništva, tako zaradi kakovostnejšega izvajanja rejništva kot zaradi zakonsko neurejenega področja tovrstnega varstva otrok. Zakon vsebinsko ne posega v inštitut rejništva kot oblike družinsko-pravnega varstva mladoletnikov, saj to ureja Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih. Z zakonom se želi dvigniti kakovost izvajanja rejništva ter kakovost rejništva samega, s tem pa nuditi otrokom, ki v rejništvo vstopajo, čim ustrežnejšo obravnavo.

»Oseba, ki želi postati rejnik, mora izpolniti Vlogo za pridobitev dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti (glej Prilogo B) ter v prilogi napisati motive, zakaj si želi opravljati to dejavnost. Nato center za socialno delo ter psihologinja obiščeta kandidata na domu in naredijo oceno primernosti ter napišejo socialno poročilo in psihološko poročilo. Oceno primernosti pošlje center na ministrstvo«(Čop 2009).

Ministrstvo, pristojno za družino, vodi listo kandidatov za imenovanje komisij po Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti. Listo sestavljajo vsi strokovni delavci centrov za socialno delo v Republiki Sloveniji za področje rejništva. Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti določa kriterije za sestavo teh komisij, imenovanje članov in način dela komisij, natančnejši postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti, pogoje in postopek za znižanje normativa in zvišanje plačila dela, pogoje za zvišanje oskrbnine, delo individualne projektne skupine, vsebino in trajanje usposabljanja, natančnejše pogoje za podelitev priznanj ter predpisuje vsebino obrazcev vlog, ki so sestavni del tega pravilnika. Konec septembra so razpisi kandidatov. Komisija kandidatu na podlagi ocene primernosti vlogo odobri ali zavrne oziroma jo mora kandidat dopolniti. Pomembno je, da se rejniška dejavnost sklepa do 18. leta. »Največ je sklenjenih rejniških dejavnosti, ki vključujejo mlajše rejence ali celo dojenčke« (Čop 2009).

»Če je vloga kandidata odobrena, ga ministrstvo vpiše v register rejnikov ter socialni delavec v svoj program. Kandidat se mora udeležiti tudi usposabljanja, šele nato dobi dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti. Skupnost centrov za socialno delo organizira tudi izobraževanja za rejnike. V primeru, da je kandidat sorodnik, mu ni potrebno čakati na razpis, ki ga ministrstvo določi konec septembra« (Čop 2009).

V nadaljevanju natančneje in nazorno navedem dosedanjo okvirno predstavitev, in sicer pogoje, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost: proces pridobitve dovoljenja za opravljanje rejniške dejavnosti, pogoje in postopke, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost kot poklic, normative za izvajanje rejniške dejavnosti, dolžnosti rejnika, rejnino, evidence in varstvo osebnih podatkov ter vlogo socialnega dela na področju rejništva, kar velevajo Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti, Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih ter Pravilnik o izvajanju rejniške dejavnosti.

4.2 Pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost

Po Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti mora oseba, ki želi izvajati rejniško dejavnost:

- imeti stalno prebivališče v Republiki Sloveniji,
- imeti vsaj poklicno ali strokovno izobrazbo,
- biti polnoletna.

V izjemnih primerih, če se glede na vse okoliščine ugotovi, da je to nedvomno v rejenčevo korist, lahko izvaja rejniško dejavnost tudi oseba, ki ima nižjo izobrazbo od izobrazbe, kot je določena.

Po tem Zakonu rejnik ne more biti:

- oseba, ki ji je odvzeta roditeljska pravica,
- oseba, ki živi skupaj z osebo, ki ji je odvzeta roditeljska pravica,
- oseba, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost.

Otrokov sorodnik lahko izvaja rejniško dejavnost, če center za socialno delo otroka glede na okoliščine posameznega primera ugotovi, da je to v otrokovo korist. Za otrokove sorodnike po Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti štejejo stara mati, stari oče, stric, teta, brat in sestra.

4.3 Postopek pridobitve dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti

Osebe, ki želijo postati rejniki, morajo glede na Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti:

- pridobiti dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti,
- biti vpisane v evidenco izdanih dovoljenj pri ministrstvu, pristojnem za družino.

Prijavijo se pri pristojnem centru za socialno delo, ki najprej ugotovi, če so izpolnjeni formalni pogoji, nato pa ugotovi primernost prijavljenega kandidata in njegove družine za izvajanje tovrstne dejavnosti.

To vključuje:

- motive za izvajanje rejništva,
- opis priprave družine na rejenca,
- pripravljenost kandidata za sodelovanje v individualni projektni skupini,

- zapis o kandidatovem razumevanju rejniškega sistema in vloge rejnika kot sodelavca socialne službe.

Ministrstvo, pristojno za družino, vsako leto centrom za socialno delo sporoči potrebno število novih rejnic oziroma rejnikov. Ti posredujejo ministrstvu tiste popolne vloge, ki imajo pozitivno oceno glede primernosti za izvajanje rejniške dejavnosti, komisija pa izbrane kandidate napoti na usposabljanje. Na osnovi uspešno zaključenega usposabljanja ministrstvo izda posameznemu kandidatu dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti in ga vpiše v evidenco izdanih dovoljenj. Določeno je tudi, v katerih primerih dovoljenje preneha in v katerih primerih se odvzame.

Po Pravilniku o izvajanju rejniške dejavnosti program usposabljanja za izvajanje rejniške dejavnosti vsebuje naslednje sklope:

- poglobljanje znanja o otroku in njegovem razvoju; poglavja o posebnih potrebah otrok; razumevanje posebnosti položaja otroka rejenca,
- psihologijo družine; družina in vzgoja; značilnosti, ki morajo biti zagotovljene v družinski skupini, da bi imel otrok dovolj dobre možnosti za razvoj; rejniška družina; sodelovanje med rejniško in matično družino,
- izobraževanje rejnikov kot sodelavcev v socialnodelavskih projektih pomoči; koncept individualne projektne skupine; socialno delo z družino in rejniški sistem; novi koncepti v socialnem delu; pomen skupin za samopomoč.

Omenjeno je že bilo, da otrokovemu sorodniku ni treba kandidirati za izvajanje rejniške dejavnosti. Ministrstvo mu izda dovoljenje le na podlagi pisne in obrazložene ugotovitve centra, da je tovrstna oblika rejništva v otrokovo korist, in ga vpiše v evidenco izdanih dovoljenj.

Po 16. členu Zakona o izvajanju rejniške dejavnosti dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti preneha, če:

- rejnik odjavi izvajanje rejniške dejavnosti,
- rejnik ne začne izvajati rejniške dejavnosti v treh letih od pridobitve dovoljenja,
- rejnik umre.

Odvzem dovoljenja pa se opravi, če:

- center zoper rejnika poda predlog za odvzem dovoljenja, ker rejnik izvaja rejniško dejavnost v nasprotju s koristmi otroka,
- se ugotovi, da je nastopil kateri izmed razlogov, zaradi katerih oseba ne more biti rejnik,
- rejnik ne opravi obveznega dopolnilnega usposabljanja.

»Če rejniku dovoljenje preneha ali se mu odvzame, se ga izbriše iz evidence izdanih dovoljenj. Rejnik, ki je soglašal z odvzemom dovoljenja, lahko ponovno zaprosi za dovoljenje. Vendar to pomeni celoten postopek od začetka« (Čop 2009).

Kot primer lahko navedem primer babice, ki je imela v rejništvu svojo vnukinjo, hčer svoje hčerke. Po določenem času se je hči odločila, da je sama sposobna skrbeti za svojo hčer. Bila je mnenja, da se je v tem času spremenila in da želi začeti znova. Center za socialno delo je primer preučil in soglašal. Hči se je preselila nazaj k materi. Babica pa je prekinila z opravljanjem rejniške dejavnosti. S tem je bila izbrisana iz registra. Čez čas je vnukinja želela nazaj k babici, ker je želela obiskovati šolo, ki jo je obiskovala, ko je še živela pri babici. Tudi novih prijateljev si ni našla v času bivanja pri materi, zato si je še bolj želela nazaj k babici. Ker je babica prekinila dejavnost in bila izbrisana iz registra, je morala ponovno vložiti vlogo za pridobitev rejniške dejavnosti in cel postopek začeti od začetka (Čop 2009).

4.4 Pogoji in postopek za izvajanje rejniške dejavnosti kot poklic

Rejnik lahko izvaja tudi rejniško dejavnost kot edini poklic, če izpolnjuje pogoje, ki jih določa ta zakon, in je vpisan v register iz 19. člena tega zakona.

Za izvajanje rejniške dejavnosti kot poklic:

- mora imeti rejnik dovoljenje ministrstva,
- ne sme biti v delovnem razmerju,
- ne sme biti družbenik zasebne družbe ali zavoda v Republiki Sloveniji, ki je hkrati poslovodna oseba,

- ne sme opravljati druge dejavnosti kot edini ali glavni poklic, na podlagi katere je vključen v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje v skladu s predpisi, ki urejajo pokojninsko in invalidsko zavarovanje.

Rejnik, ki želi izvajati rejniško dejavnost kot poklic, vloži vlogo za izvajanje rejniške dejavnosti kot poklic pri centru rejnika.

Izbris iz registra pa se po zakonu opravi, če:

- rejnik ne želi več izvajati rejniške dejavnosti kot poklic z zadnjim dnem, ko še izvaja rejniško dejavnost kot poklic;
- se rejnik zaposli, postane družbenik zasebne družbe ali zavoda v Republiki Sloveniji, ki je hkrati poslovodna oseba, prične opravljati drugo dejavnost kot edini ali glavni poklic, na podlagi katerega je vključen v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, z dnem pred pričetkom zaposlitve oziroma opravljanja druge dejavnosti;
- rejnik ne izpolnjuje normativov, določenih s tem zakonom, z dnem, ko mu poteče pravica 59. člena tega zakona;
- rejniku preneha dovoljenje za izvajanje rejniške dejavnosti ali se dovoljenje odvzame, z dnem prenehanja oziroma odvzema dovoljenja.

4.5 Normativi za izvajanje rejniške dejavnosti

Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti predpisuje, da ima rejnik lahko hkrati nameščene največ tri rejence, večje število pa le izjemoma, če gre za namestitev bratov in sester ali je namestitev otroka določena rejniku v otrokovo posebno korist. Rejniki, ki izvajajo rejništvo kot poklic, morajo imeti hkrati nameščene tri rejence. Ta normativ je lahko znižan samo v primerih, ki jih določa zakon. Razlog za znižan normativ so specifične otrokove potrebe, kot je rejništvo hudo bolnega otroka, otroka z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju, zlorabljenega, trpinčenega, vedenjsko ali osebnostno motenega otroka. Znižani normativ in njegovo trajanje določi komisija za določitev znižanega normativa in zvišanja plačila dela na podlagi skupnega pisnega predloga centra otroka in centra rejnika.

»Kot primer lahko navedem primer mladostnika, ki je vzgojno zelo problematičen. Še posebej v šoli je zelo moteč in nasilen, zato ima tudi spremljevalko ter individualno pomoč. Mladostnik ima zelo slabo in kratkotrajno koncentracijo, predvsem pri skupinskem delu. Na

podlagi tega je bil rejniški družini znižan normativ in imajo zato samo enega rejenca« (Čop 2009).

4.6 Dolžnosti rejnika

Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti določa tudi osnovne dolžnosti rejnika, ki so:

- pripraviti sebe in družino na prihod rejenca,
- truditi se za čim hitrejšo prilagoditev rejenca v rejnikovem domu in za ustrezno ravnanje vseh članov rejnikove družine z rejencem,
- nuditi pomoč rejencu ob prilagajanju na novo okolje,
- rejenca pravilno negovati, vzgajati in mu nuditi primerno nastanitev, prehrano, obleko in obutev ter šolske in osebne potrebščine,
- nuditi rejencu primerne igrače, osnovne športne pripomočke in druge pripomočke manjše vrednosti za različne aktivnosti,
- skrbeti za krepitev in ohranjanje zdravja rejenca ter mu, če je to potrebno, preskrbeti ustrezno zdravstveno oskrbo prek izbranega osebnega zdravnika,
- skrbeti za rejencev pravilen odnos do učenja in dela in za privzgojitev delovnih navad,
- skrbeti za vključitev rejenca v poklicno usposabljanje ali ustrezno zaposlitev,
- skrbeti za izoblikovanje lastne identitete rejenca,
- pripraviti rejenca na odhod iz rejniške družine.

Rejnik je dolžan omogočati in vzpodbujati stike med rejencem in starši razen v primeru, ko so staršem stiki omejeni ali prepovedani na podlagi odločbe pristojnega organa.

Rejnik mora sodelovati v individualni projektni skupini, ki jo imenuje center za socialno delo, in se najmanj enkrat na pet let udeleževati dodatnih usposabljanj. V dodatna usposabljanja se je dolžan vključiti tudi sorodnik otroka, če izvaja rejništvo.

4.7 Rejnina

Rejnina, ki po Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti pripada rejniku za vsakega rejenca, zajema:

- oskrbnino, ki jo sestavljajo:
 - sredstva za materialne stroške za rejenca in

- denarni prejemek (enak višini otroškega dodatka, kot je določen za najnižji dohodkovni razred za prvega otroka, v skladu s predpisom, ki ureja družinske prejemke) ter
- plačilo dela.

Včasih, po 55. členu Zakona o izvajanju rejniške dejavnosti, sorodniki (rejniki) niso bili opravičeni do plačila dela.

Zneski prejemkov rejnikov:

- materialni stroški za rejenca od 1. julija 2008 znašajo 262,20 evrov,
- plačilo dela rejniku, ki velja od 1. julija 2008, znaša 118,74 evrov.

Rejnikom, ki izvajajo rejništvo kot poklic, se zagotavlja tudi plačilo prispevkov za socialno varnost v skladu s predpisi, ki urejajo plačevanje prispevkov za socialno varnost.

Rejnikom pa se lahko rejnina tudi poviša. Za povišanje rejnine rejnika mora rejnika predlagati oziroma napisati Predlog za povišanje plačila dela center za socialno delo (glej Prilogo C). Intervizijska skupina določi, glede česa se lahko rejnina zviša. Komisija pa mora to odobriti za eno leto. Materialni stroški se lahko zvišajo za 25 %. Zvišajo se, če rejnec na primer obiskuje glasbeno šolo, interesne dejavnosti itd. Plačilo dela rejnika pa se lahko zviša za 25 % ali 50 %. To na primer rejniku pripada v primeru, če mora skupaj z rejncem obiskovati strokovnjaka (Čop 2009).

Pomembno je tudi povedati, da minister, pristojen za družino, vsako leto podeli največ tri priznanja najbolj zaslužnim rejnicam oziroma rejnikom. Republika Slovenija podeljuje rejnikom priznanja za dolgoletno in uspešno izvajanje rejniške dejavnosti. Sredstva za priznanja se zagotavljajo v proračunu Republike Slovenije. Natančnejše pogoje za podelitev priznanj in postopek podeljevanja priznanj predpiše minister.

4.8 Evidence in varstvo osebnih podatkov

Za potrebe izvajanja, spremljanja, načrtovanja, razvoja rejništva, za znanstveno raziskovalne namene in za statistične namene vodi ministrstvo centralno zbirko podatkov. Centri za socialno delo vodijo zbirke podatkov za potrebe izvajanja rejniške dejavnosti na območju njihove krajevne pristojnosti.

Ministrstvo in centri za socialno delo vodijo evidence o:

- rejnikih,
- rejniških družinah,
- sklenjenih rejniških pogodbah,
- rejencih,
- bioloških družinah rejencev,
- rejninah.

Ministrstvo vodi poleg zgoraj navedenih evidenc še evidence o:

- izdanih dovoljenjih,
- odvzetih dovoljenjih,
- rejnikih, ki izvajajo rejniško dejavnost kot poklic,
- plačilu prispevkov za socialno varnost.

Razvidno je, da morajo posamezniki, ki želijo izvajati rejniško dejavnost, delovati v skladu z vsemi pogoji, postopki, normativi in dolžnostmi, ki jih vsebuje rejniška dejavnost. Velika odgovornost pa je na področju rejništva dodeljena centrom za socialno delo, ki v sistemu rejništva zajemajo velik obseg dela.

5 SOCIALNO DELO NA PODROČJU REJNIŠTVA

Center za socialno delo je institucija, ki je odgovorna za to, da se vzpostavi in vzdržuje socialno delo v rejniškem sistemu. V Zakonu o izvajanju rejniške dejavnosti je kot strokovna delavka oziroma strokovni delavec na področju rejništva predvidena socialna delavka oziroma socialni delavec.

»Socialno delo po mednarodni definiciji spodbuja socialne spremembe, reševanje problemov v človeških odnosih, opogumljanje in osvoboditev ljudi, s čimer pripomore k njihovi blaginji. Z uporabo teorij o človekovem vedenju in socialnih sistemih lahko socialno delo posreduje na tistih področjih, kjer ljudje vstopajo v interakcije s svojim okoljem in temelji na načelih človekovih pravic in socialni pravičnosti« (Milošević v Smonker 2004, 65).

Socialno delo na področju rejništva ustvarja in vzdržuje skupne projekte, kjer se vedno znova definira delež vsakega udeleženega v problemu oziroma v rejniškem sistemu k temu, da bo

otrok v rejništvu napredoval na posameznem področju, in sicer zdravju, izobrazbi, identiteti, v skrbi zase, v druženju z vrstniki, ob stikih s starši idr. (Čačinovič Vogrinčič v Žiberna 2005, 68–69).

Kot navaja socialna delavka (Čop 2009), socialno delo na področju rejništva zajema več pomembnih oblik dela, in sicer:

- *socialno delo z rejniško družino ter z matično družino rejenca,*
- *socialno delo s posameznikom, udeleženi v rejniškem sistemu (otrok rejenec, rejnica, rejnik, mama, oče, drugi pomembni udeleženi),*
- *individualna projektna skupina, kjer so udeleženi socialni delavci, rejniki, rejenci, drugi strokovni delavci, skratka vsi, ki so udeleženi v rejniški sistem,*
- *skupinsko in skupnostno socialno delo (sestanki, pogovori, usposabljanja skupaj z rejnicami, rejenci, rejniškimi družinami),*
- *skrbništvo nad rejnikom.*

Strokovno ravnanje socialne delavke / delavca v rejniškem sistemu je načelo interpozicije. Socialna delavka definira svoje mesto med udeleženi v problemu in v tej socialnodelavski vlogi tudi ostaja. Biti v interpoziciji oziroma ravnati po tem načelu pomeni biti jasen v definiranju in dogovarjanju strokovnega ravnanja od definicije problema do izbire metod in ravnanj. To je položaj, ki socialnemu delavcu omogoča upravljanje z bližino in oddaljenostjo in drugim udeleženi v problemu, predvsem rejencu, še eno strokovno logiko za razumevanje in iskanje. Interpozicija je položaj, kamor se lahko vsak umakne, da bi mogel videti svojo situacijo tudi očmi z drugih (Čačinovič Vogrinčič v Žiberna, 69).

V konceptih socialnega dela je v zadnjem desetletju krepitev moči uporabnika osrednjega pomena. Različni strokovnjaki jo različno razumejo in razlagajo. Zaviršek in drugi (2002, 60) pojasnjujejo krepitev moči kot metodo socialnega dela, s katero človeku krepimo njegove odločitve, pomagamo razumeti družbene in osebne ovire v njegovem življenju in občutke samozavesti, da uporablja vzvode moči. Menijo, da moč ni le na strani strokovnjaka temveč tudi na strani uporabnika. Pridobljeno moč uporablja zase, za podporo drugim uporabnikom in za socialno akcijo. Opolnomočenje pomeni, da se uporabnik počuti koristen in si osmisli tudi preteklo travmatično situacijo (Zaviršek 2002, 60).

5.1 Naloge centrov za socialno delo pri izvajanju rejniške dejavnosti

V skladu s Zakonom o izvajanju rejniške dejavnosti so naloge centrov razdeljene na tri naloge:

- naloge, ki se nanašajo na izbor kandidatov za izvajanje rejniške dejavnosti,
- naloge pri samem izvajanju rejništva in
- druge naloge, ki izhajajo iz izvajanja rejniške dejavnosti.

5.1.1 Naloge pri izboru kandidatov za izvajanje rejniške dejavnosti

Pri pridobivanju novih rejniških družin so se centri za socialno delo dolžni aktivno vključiti na območju, za katerega so krajevno pristojni.

Vsem zainteresiranim so dolžni predstaviti:

- namen rejništva,
- pogoje, ki jih morajo izpolnjevati rejniki,
- postopke pridobitve dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti,
- način dela v rejništvu ter
- pravice in dolžnosti rejnikov.

Po zakonu center rejnika preveri motive kandidata za odločitev za izvajanje rejniške dejavnosti, pri čemer upošteva vse dejavnike, ki bi lahko pozitivno kot negativno vplivali na psihosocialni razvoj rejenca. Pri pripravi ocene center rejnika ugotovi primernost bivalnih pogojev celotne družine, posebej pa prostorov in opreme, namenjene otroku oziroma otrokom, ki bi ga/jih sprejeli v rejništvo. Pri pripravi ocene center rejnika poleg lastnih ugotovitev upošteva tudi morebitna potrdila ali mnenja oziroma priporočila drugih institucij.

5.1.2 Naloge pri izvajanju rejništva

Po odločitvi, da se določenega otroka namesti v rejniško družino, je po tem zakonu naloga centra otroka, da med rejniki, ki imajo dovoljenje, izbere rejniško družino, ki ustreza potrebam otroka. Če na območju centra otroka trenutno ni moč najti ustreznega rejnika ali namestitev otroka na tem območju ne bi bila v korist otroka, mora center otroka najti rejnika na širšem območju, pri čemer obvezno sodeluje s centrom rejnika.

Za namestitev otroka v rejniško družino je potrebno pripraviti tako otroka in njegove starše kot tudi rejnika in rejniško družino. Center otroka je dolžan spremljati razvoj otroka v rejništvu ter izpolnjevanje obveznosti, dogovorjenih z rejniško pogodbo.

Center otroka mora po namestitvi otroka v rejniško družino sestaviti individualno projektno skupino, v kateri sodelujejo socialni delavec centra otroka, socialni delavec centra rejnika, rejnik, biološka družina in rejnec. Individualna projektna skupina – IPS se olikuje v roku enega meseca od nastanitve rejenca v rejniško družino. »Individualna projektna skupina strokovno obravnava rejenca ter spremlja rejenca v rejniški družini. Načrtuje in predlaga pa tudi ustrezno ravnanje pri izvajanju rejniške dejavnosti« (Čop 2009). V ta namen pripravi za vsakega rejenca individualen načrt, ki mora biti prilagojen starosti oziroma stopnji razvoja otroka, otrokovim potrebam in mora biti zastavljen tako, da zagotavlja celotno obravnavo in spremljanje otroka. Individualna projektna skupina mora najmanj enkrat letno centru otroka predložiti pisno poročilo, v katerem predlaga nadaljnje ukrepe v zvezi z otrokom.

Poleg dejavnosti v okviru individualne projektne skupine:

- spremlja center otroka rejenca z obiski na domu,
- pogovori na centru,
- obiski v šoli in
- s sodelovanjem z drugimi institucijami.

Če rejnec po dopolnjenem 18. letu starosti še ostane v rejniški družini zaradi nadaljevanja šolanja, je dolžnost centra otroka in centra rejnika, da pred podaljšanjem rejniške pogodbe v skladu s tem zakonom, skupaj z rejncem in rejnikom ugotovijo, da je nadaljnje bivanje rejenca v rejniški družini v korist rejenca. Po odločitvi, da se za določenega rejenca rejništvo zaključi, ja naloga centra otroka, da na odhod pripravi rejenca, rejniško družino in biološko družino.

Torej rejnik in pristojni center za socialno delo skleneta rejniško pogodbo, s katero se pisno določijo pravice in dolžnosti obeh pogodbenih strank.

Po 45. členu zakona rejniška pogodba določa zlasti:

- obseg oskrbe rejenca,
- pravice in obveznosti pogodbenih strank,

- višino in način plačevanja rejnine,
- način in rok prenehanja rejniške pogodbe,
- morebitne posebnosti rejništva v posameznem primeru.

Rejniška pogodba se lahko podaljša tudi po polnoletnosti otroka:

- če otrok zaradi motenj v telesnem in duševnem razvoju ni sposoben za samostojno življenje,
- če otrok ostane v rejniški družini zaradi nadaljevanja šolanja, najdalj pa do dopolnjenega 26. leta starosti, če ta s tem soglaša.

Rejniška pogodba preneha:

- če je prenehalo rejništvo,
- z izbrisom rejnika iz evidence izdanih dovoljenj,
- s potekom časa, če je pogodba sklenjena za določen čas, razen če se podaljša,
- z odpovedjo,
- z razvezo,
- s smrtjo rejnika ali rejenca.

Če sklenem, po pravni podlagi Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, Zakona o izvajanju rejniške dejavnosti ter Pravilniku o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti, delo strokovnega delavca na področju rejništva zajema širok obseg nalog, od ureditve namestitve otroka v rejniško družino, spremljanja rejništva, dela s kandidati za rejnike, urejanja statusa rejnika, izobraževanja rejnic in rejnikov, do skupinskega dela. Starši otroka, ki je v rejništvu, pa so zavezani zanj finančno skrbeti.

6 SKLEP

V zadnjih nekaj desetletjih je spreminjanje družinskega življenja ter spreminjanje vzpostavljanja življenjskih potekov postalo poglobljena značilnost družin. To spreminjanje je privedlo do pluralizacije družinskega življenja ter družinskih oblik. Družinsko življenje zato postaja izredno raznovrstno. Kot pravi T. Renner (2006, 64), so posamezniki v svojih odločitvah o življenjskem poteku vse manj vezani na klasične družbene norme.

V današnji družbi, polni sprememb, je prisoten trend zmanjševanja števila jedrnih družin in naraščanja števila različnih družinskih oblik življenja, in sicer narašča število reorganiziranih ali združenih družin, enostarševskih družin ter istospolnih družin. Med pogoste družinske oblike prištevamo tudi posvojiteljske ali adoptivne družine ter rejniške družine. V veliki meri pa so prisotne tudi družine, v katerih je bila za reprodukcijo uporabljena medicinska reproduktivna tehnologija, in sicer oploditev z biomedicinsko pomočjo.

V Sloveniji naj bi bilo po ocenah približno 30 % reorganiziranih ali združenih družin, glede na družinske trende pa je mogoče pričakovati, da bo njihov delež še naraščal (Renner in Švab 1998, 58). Enostarševske družine so najhitreje rastoča oblika družine, medtem ko število drugih družinskih oblik narašča počasneje, na primer število združenih družin, ali kot kot je bilo omenjeno, število jedrnih družin upada. Po podatkih (Renner in Švab 1998, 58) je enostarševskih družin v Sloveniji okoli 18 %. Istospolna partnerstva in družine so v obstoječi heteronormativni družbi še vedno stigmatizirane. Govor o lezbičnih in gejevskih družinah je še posebej prežet s predsodki, in sicer o primernosti vzgoje otrok. Vendar kot lahko vidimo po raziskavah, so podatki drugačni. Kot navaja A. M. Sobočan (2009, 65), pa se v praksi istospolne družine znajdejo v situaciji, v kateri si z obstoječimi pravnimi orodji ne morejo pomagati glede reševanja konkretnih družinskih potreb. Tako posvojiteljske kot rejniške družine so namenjene otrokovi koristi in so hkrati tudi najučinkovitejši socialno-varstveni ukrep za otroke, ki nimajo možnosti odraščanja v biološki družini. Neplodnost je problem vse več ljudi. Svetovna zdravstvena organizacija ocenjuje, da neplodnost prizadene 80 milijonov prebivalcev na svetu (Urh 2009, 111). V primeru, ko vzrok za neplodnost ni odkrit oziroma ni ozdravljiv, je naslednja možnost oploditev z biomedicinsko pomočjo, ki pa v Sloveniji omogoča oploditev le raznospolnim poročenim in izvenzakonskim parom.

Skratka, družinsko življenje dobiva nove dimenzije, pojavlja se tip sorodstvenega razmerja, ki ni klasično biološki, ampak socialni. S tem povezan vse pogostejši fenomen, socialno starševstvo, pridobiva na pozornosti, saj je v družbi oziroma družinskem življenju, kot je razvidno, prisotnih vse več različnih oblik socialnega starševstva. Tako lahko potrdim naslednji tezi, in sicer, da jedrna družina ni več samoumevna oblika družinskega življenja ter da je socialno starševstvo vse pogostejši fenomen današnje družbe.

Potrdim lahko tudi naslednjo tezo: rejništvo je najprimernejša namestitev otrok, ki zaradi različnih razlogov ne morejo živeti v svoji biološki družini, v rejniško družino. Kot je bilo navedeno, poznamo več oblik oziroma vrst rejništva, ki so namenjene otrokovi koristi. Namen rejništva je prvotno začasna namestitev otroka v rejniško družino. V kolikor se razmere v biološki družini uredijo in so primerne za otrokovo normalno življenje in razvoj, se otroka premesti nazaj v biološko družino. V kolikor pa se razmere v biološki družini ne izboljšajo, lahko pride do trajnega rejništva ali pa se le to rejništvo preusmeri v posvojitev. Razvidno je, da so v ospredju otrokove koristi ter da je namen rejništva poskrbeti za te koristi, da otrok lahko, kljub težavam v biološki družini, zaživi normalno življenje. Rejništvo je tudi zakonsko urejeno z Zakonom o rejniški dejavnosti. Zelo pomembno vlogo in pomen pa ima pri izvajanju rejniške dejavnosti delo socialnih delavcev, ki delujejo na posameznih centrih za socialno delo. Socialni delavci s področja rejništva vzpostavljajo in vzdržujejo socialno delo v rejniškem sistemu. Njihova poglobljena obveza je izpolniti naloge, ki se nanašajo na izbor kandidatov za izvajanje rejniške dejavnosti, naloge pri samem izvajanju rejništva ter druge naloge, ki izhajajo iz izvajanja rejniške dejavnosti. Na podlagi tega lahko potrdim tudi zadnjo tezo, in sicer, da ima delo socialnega delavca na področju rejništva zelo pomembno vlogo in pomen, saj socialno delo v rejništvu zajema velik obseg dela ter pomembne oblike dela.

7 LITERATURA

1. Čop, Aljoša. 2009. Intervju z avtorico. Ljubljana, 8. maj.
2. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve Republike Slovenije. 2009a. *Kratka razlaga zakona*. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/delovna_podrocja/druzina/rejnistvo/kratka_razlaga_zakona/ (5. junij 2009).
3. --- 2009b. *Statistični podatki o rejništvu*. Dostopno prek: <http://www.mddsz.gov.si/si/statistika/rejnistvo/> (5. junij 2009).
4. --- 2009c. *Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona o izvajanju rejniške dejavnosti*. Ur. l. RS 54/2003, 78/2008. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/veljavni_predpisi/#c7998 (5. junij).
5. Statistični urad Republike Slovenije. 2009. *Popis prebivalstva 2002*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/> (23. junij 2009).
6. Rener, Tanja, Mateja Sedmak, Alenka Švab in Mojca Urek. 2006. *Družine in družinsko življenje v Sloveniji*. Koper: Založba Annales.
7. Rener, Tanja in Alenka Švab. 1998. Family Status. V *Youth in Slovenia: New perspectives from the nineties*, ur. Mirjam Ule in Tanja Rener, 57–87. Ljubljana: Urad RS za mladino.
8. Smonker, Teja. 2004. *Vloga socialnega dela v nevladnih organizacijah na področju duševnega zdravja v skupnosti*. Magistrska naloga. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: http://dk.fdv.uni-lj.si/magistrska/pdfs/mag_smonker-tea.pdf (5. junij 2009).
9. Skupnost centrov za socialno delo. *Rejništvo*. Dostopno prek: <http://www.gov.si/csd/rejnistvo.htm> (5. junij 2009).
10. Sobočan, M. Ana. 2009. Istospolne družine v Sloveniji. *Socialno delo* 48 (1–3): 65–86.
11. Švab, Alenka. 2001. *Družina: Od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
12. Urh, Špela. 2009. Nove tehnologije-stare ideologije: Oploditev z biomedicinsko pomočjo. *Socialno delo* 48 (1–3): 111–121.
13. *Zakon o izvajanju rejniške dejavnosti*. Ur. l. RS 110/2002, 56/06 RS. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/veljavni_predpisi/#c7998 (5. junij 2009).

14. *Zakon o registraciji istospolnih partnerskih skupnosti*. Ur. l. RS 65/2005. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200565&stevilka=2840> (23. junij 2009).
15. *Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih (ZZZDR-UPB1)*. Ur. l. RS 69/2004. Dostopno prek: http://www.mddsz.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/veljavni_predpisi/#c7998 (5. junij 2009).
16. *Zakon o zdravljenju neplodnosti in postopkih oploditve z biomedicinsko pomočjo*. Ur. l. RS 70/2000. Dostopno prek: <http://www.uradnilist.si/1/objava.jsp?urlid=200070&stevilka=3307> (23. junij 2009).
17. Zaviršek, Darja. 2009. Med krvjo in skrbjo: Socialno starševstvo kot širitev koncepta starševstva v današnjem svetu. *Socialno delo* 48 (1–3): 3–16.
18. Zaviršek, Darja, ur. 2008. *Socialno starševstvo koz ključni vidik sodobnih družbenih politik*. Ljubljana: Mestna občina Ljubljana.
19. Zaviršek, Darja, Jelka Zorn in Petra Videmšek. 2002. *Inovativne metode v socialnem delu: opolnomočenje ljudi, ki potrebujejo podporo za samostojno življenje*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
20. Žiberna, Milena. 2005. *Vpliv skupinskega dela na kakovost izvajanja rejništva*. Magistrska naloga. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede. Dostopno prek: http://dk.fdv.uni-lj.si/magistrska/pdfs/mag_ziberna-milena.pdf (5. junij 2009).

Priloga A: Vprašalnik za socialno delavko

1. Kaj vse zajema delo socialnega delavca na področju rejništva?
2. Do rejništva pride zaradi odvzema otroka biološkemu staršem brez soglasja ali s soglasjem. Ali lahko kaj več poveste o tem?
3. Kolikšna je najpogostejša starost otroka ob sklenitvi rejniške dejavnosti?
4. Kaj mora storiti oseba, če želi opravljati rejniško dejavnost? Kakšen je postopek?
5. Če je rejnik sorodnik, ali je postopek pridobitve za izvajanje rejniške dejavnosti enak kot pri nesorodnikih ali ne?
6. Če je rejniku odvzeto dovoljenje za opravljanje rejniške dejavnosti, ali je možno, da ponovno zaprosi zanj ali ne? Ali lahko navedete kakšen tak primer?
7. Po zakonu je lahko rejniku normativ za izvajanje rejniške dejavnosti znižan. V katerem primeru pride do tega?
8. Ali se lahko rejniku rejnina tudi poviša ali ne?
9. V katerih primerih se rejniku rejnina lahko zviša?
10. Ali gre pri rejništvu za eno samo vrsto/obliko rejništva?
11. Ena od oblik/vrst rejništva je tudi vikend rejništvo. Kaj je to vikend rejništvo?
12. Kaj je IPS?

Priloga B: Vloga za pridobitev dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti

Pravilnik o pogojih in postopkih za izvajanje zakona

OBRAZEC R-1 - Vloga za pridobitev dovoljenja za izvajanje rejniške dejavnosti

**VLOGA ZA PRIDOBITEV DOVOLJENJA ZA IZVAJANJE
REJNIŠKE DEJAVNOSTI**

PODATKI O VLAGATELJU/ICI:

Priimek in ime: _____

EMŠO:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Stalno prebivališče: _____
(ulica, hišna številka, kraj, poštne številke)

IZJAVA:
Izjavljam, da centru za socialno delo dovoljujem vpogled v uradne evidence v skladu z Zakonom o izvajanju rejniške dejavnosti (Ur. l. RS, št. 110/02).

V _____, dne _____

Podpis vlagatelja/ice:

PRILOGI:

- kratka predstavitev kandidata in celotne družine
- dokazilo o zaključeni izobrazbi

Vir: Center za socialno delo Šiška.

Priloga C: Predlog za zvišanje plačila dela

OBRAZEC R-4 – Zvišanje plačila dela

Center za socialno delo: _____

PREDLOG ZA ZVIŠANJE PLAČILA DELA

Št. zadeve: _____

Datum: _____

Predlagamo, da se za:

rejenca/ko _____, EMŠO _____
(ime in priimek rejenca/ke)

rejenici/ku _____, EMŠO _____
(ime in priimek rejenice/ke)

zviša plačilo dela za 25% ali 50% za obdobje od _____ do _____.
(ustrezno obkrožiti)

Žig:

Podpis:

PRILOGA:
- obrazložitev

SKLEP KOMISIJE O ZVIŠANEM PLAČILU DELA

Sklep št. _____

Datum: _____

Komisija za določitev znižanega normativa in zvišanja plačila dela 1. 2. 3. 4. 5. 6. podskupine je obravnavala predlog in sklenila, da (ustrezno označiti oz. izpolniti):

rejenici/ku _____, EMŠO _____
(ime in priimek rejenice/ke)

za rejenca/ko _____, EMŠO _____
(ime in priimek rejenca/ke)

1. PLAČILO DELA ZVIŠA za _____ % v obdobju od _____ do _____.

2. PLAČILA DELA NE ZVIŠA.

Obrazložitev:

Člani komisije (ime in priimek, podpis):

1. _____
2. _____
3. _____

Vir: Center za socialno delo Šiška.